

بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر انجام عملکرد خانوادگی: مطالعه‌ای در بین معلمان متأهل منطقه دو شهر تهران

فاطمه اکبر پونکی^۱، عاصمه قاسمی^{۲*}، خدیجه ذوالقدر^۳

چکیده

مقدمه: فعالیت در فضای مجازی رو به افزایش است و تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر عملکرد خانوادگی دارد. پژوهش حاضر با هدف مطالعه و بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضاهای مجازی بر انجام نقش‌های خانوادگی انجام شد.

روش پژوهش: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر، دربرگیرنده کلیه معلمان متأهل منطقه دو شهر تهران در سال ۱۳۹۷ بود. ۳۴۳ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای برای این پژوهش انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری شامل عملکرد خانوادگی اپشتین، بالدوین و بیشاب (۱۹۸۳) و پرسشنامه محقق ساخته حضور و فعالیت در فضای مجازی بوده است. سپس، داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS.v21 و آزمون‌های آماری تحلیل رگرسیون تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش نشان داد حضور و فعالیت در فضای مجازی بر مهارت حل مسئله، نقش‌های خانوادگی، درگیری اثربخش، کنترل رفتاری، کارکرد کلی و نمره کلی عملکرد خانوادگی والدین تأثیر منفی دارد. اما حضور و فعالیت در فضای مجازی بر روابط خانوادگی و پاسخگویی اثربخش والدین تأثیر معناداری نداشت.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد حضور و فعالیت والدین در فضای مجازی نقش مهمی بر عملکرد خانوادگی آن‌ها دارد. مضامین نظری و کاربردی نتایج ارائه شده در پژوهش حاضر مورد بحث قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: عملکرد خانوادگی " فضای مجازی " معلمان متأهل

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۲۳ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۰/۸

استناد: اکبر پونکی ف، قاسمی ع، ذوالقدر خ. بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر انجام عملکرد خانوادگی: مطالعه‌ای در بین معلمان متأهل منطقه دو شهر تهران، خانواده و بهداشت، ۱۳۹۹؛ ۱۰(۳): ۱۱۹-۱۰۰

^۱ - کارشناسی ارشد مطالعات زنان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران، <https://orcid.org/0000-0001-9996-8510>

^۲ - استادیار گروه مطالعات زنان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول) asemeh.ghasemi@srbiau.ac.ir <https://orcid.org/0000-0003-3119-1017>

^۳ - استادیار گروه مطالعات زنان، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران <https://orcid.org/0000-0002-7457-0749>

© حقوق برای مؤلف (آن) محفوظ است. این مقاله با دسترسی آزاد در خانواده و بهداشت تحت مجوز کرییتو کامنز (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) منتشر شده که طبق مفاد آن هرگونه استفاده غیر تجاری تنها در صورتی مجاز است که به اثر اصلی به نحو مقتضی استناد و ارجاع داده شده باشد.

مقدمه:

امروزه نقش ارتباطات در نزدیک ساختن انسان‌ها با یکدیگر به خوبی شناخته شده است و تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر زندگی آن‌ها دارد. اما روش‌های مختلف برقراری ارتباط در طول زمان ثابت نبوده، بلکه با تغییراتی به موازات رشد و پیشرفت فناوری همراه بوده است (۱). کاربران اینترنت، به عنوان یکی از فناوری‌های جدید که خدمات کاربردی مختلفی همچون شبکه‌های اجتماعی را ارائه می‌دهد، هرروزه افزایش می‌یابد (۲). از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ میلادی تعداد کاربران اینترنتی به طور چشمگیری افزایش فزاینده‌ای داشته است که بر اساس آمار منتشر شده، آسیا یک میلیارد و ۷۶ میلیون کاربر اینترنتی؛ در حالی که در سال ۲۰۰۰ میلادی فقط ۱۴۴ میلیون کاربر اینترنتی وجود داشته است، ایالات متحده آمریکا ۵۲۷ میلیون کاربر، اروپا ۵۱۸ میلیون کاربر، استرالیا ۲۴ میلیون کاربر، آفریقا ۱۶۷ میلیون کاربر و خاورمیانه ۹۰ میلیون کاربر اینترنتی را شامل می‌شوند (۳). در ایران آمار کاربران اینترنت افزایش روزافزون داشته است، به طوری که بر پایه گزارش وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، تنها در چند سال اخیر شمار کاربران اینترنت در کشور بیست و پنج برابر شده است. در عین حال، ایران در میان کشورهای خاورمیانه بیش‌ترین تعداد کاربران اینترنتی را با میزان ۵۴/۸ درصد را به خود اختصاص داده است (۴).

در سال‌های اخیر، شبکه‌های اجتماعی مجازی اهمیت بسیار زیادی پیدا کرده‌اند و امروزه به عنوان مؤلفه‌ای ضروری برای ارتباطات روزمره شناخته می‌شوند (۵)؛ به طوری که، سرویس‌های مختلف شبکه‌های اجتماعی همچون فیس‌بوک^۱، توئیتر^۲، اینستاگرام^۳، لینکدین^۴، گوگل پلاس^۵ و گروه‌های وایبری^۶ صدها میلیون کاربر را به خود جذب کرده‌اند (۶). جنبه‌های مثبت شبکه‌های اجتماعی فضای مجازی همچون حمایت اجتماعی، سودمندی و لذت ادراک شده موجب افزایش رضایتمندی کاربران از این شبکه‌ها شده است (۷). ابزارهای ارتباطی جدید همچون شبکه‌های اجتماعی مجازی به‌رغم برخورداری از مزایای قابل توجه، مشکلات جدیدی را ایجاد می‌کنند و در نهایت، به معضلاتی در زمینه میزان استفاده از این شبکه‌ها منجر می‌شوند (۸).

بنابراین، اگرچه این شبکه‌ها عمدتاً برای اهداف اجتماعی از قبیل حفظ شبکه‌های ارتباطی و روابط فردی استفاده می‌شوند (۹)؛ با این حال، شواهد به دست آمده از مطالعات اخیر نشان می‌دهد که افراد ممکن است در کاربری از شبکه‌های اجتماعی مجازی حالت جبری پیدا کنند که به استفاده بیش‌ازحد از این شبکه‌ها منجر می‌شود (۱۰). عوارض و پیامدهای یاد شده و شیوع بالای اختلال در استفاده از شبکه‌های اجتماعی، به پیامدهای مختلفی همچون مشکل اعتیاد به اینترنت منجر می‌شود که تأثیر منفی بر رشد هیجانی، شناختی و اجتماعی دارد (۱۱). علاوه بر این، به نظر می‌رسد استفاده مشکل‌زا از فضای مجازی یا حضور و فعالیت در فضای مجازی در انجام نقش‌های خانوادگی تداخل ایجاد کند. فضای مجازی عرصه جدیدی را برای حیات بشری است که قابلیت پذیرش و انجام بخش عمده‌ای از نیازها و فعالیت‌های زندگی بشر و اجتماعات انسانی را دارد و به عنوان سایه فضای واقعی، از طریق تمرکز، پردازش و جابه‌جایی

1. Facebook

2. Twitter

3. Instagram

4. Linkdine

5. Google plus

6. Viber groups

اطلاعات، توانایی شبیه سازی فعالیت و ساختارهای فضای واقعی را داشته و این شبیه سازی را با اثربخشی در فضای واقعی انجام می دهد (۱۲).

با ورود فناوری وسایل ارتباط جمعی یادشده به خانواده ها و به سبب نظام اطلاعاتی که رسانه ها ایجاد کرده اند، مجاری سنتی تعریف نظام ارزشی خانواده همچون دین دیگر قادر نیستند در فرایند بازآفرینی ارزش ها و ایستارهای اجتماعی و یا حفظ و قوام بخشیدن به آن ها نقش آفرینی کنند. استفاده از فن آوری های نوین رسانه ای به دلیل شتابی که به زندگی می دهند و شرایطی که برای شیوه ارتباط نوجوانان ایجاد می کنند، آثار عمیقی در روابط خانوادگی و اجتماعی افراد دارند (۱۳). با جهان شمول شدن استفاده از فضای مجازی به خصوص استفاده از این امکانات توسط والدین، به نظر می رسد کاربری این شبکه ها می تواند بر روابط والد - فرزند و ایفای وظایف و نقش های خانوادگی تأثیرگذار باشد. خانواده ایرانی نیز از این قاعده مستثنی نبوده و بالقوه از فضای مجازی تأثیر می پذیرد. بنابراین، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا حضور و فعالیت در فضای مجازی بر انجام نقش های خانوادگی تأثیر معناداری دارد؟

روش پژوهش:

پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی، به لحاظ شیوه گردآوری داده ها، توصیفی - مقطعی از نوع همبستگی است. با توجه به موضوع پژوهش، متغیر حضور و فعالیت در فضای مجازی به عنوان متغیر پیش بین و عملکرد خانوادگی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر، دربرگیرنده کلیه معلمان زن و مرد دارای فرزند منطقه دو شهر تهران است که در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ در مدارس منطقه مشغول به فعالیت بودند. آمار مربوط به این جامعه آماری با مراجعه به اداره آموزش و پرورش منطقه دو، ۲۴۰۰ نفر برآورد شده است. علت بررسی معلمان در پژوهش حاضر، مسئولیت مضاعف آن ها در امر تربیت است؛ زیرا علاوه بر تربیت فرزندان خویش، مسئولیت آموزش و پرورش سایر فرزندان کشور را نیز به عهده دارند. برای محاسبه حجم نمونه از جدول کرجسی و مورگان (۱۴) استفاده شد و با توجه به حجم جامعه آماری، ۳۳۱ نفر به عنوان حجم نمونه برآورد گردید. به منظور جلوگیری و کنارگذاشتن پاسخ نامه های مخدوش و غیرقابل بررسی، تعدادی به حجم نمونه اضافه و در نهایت، حجم نمونه ۳۵۰ نفر انتخاب شد. روش نمونه گیری پژوهش به صورت تصادفی خوشه ای بود. خوشه های نمونه گیری ابتدا مقطع تحصیلی و سپس، مدارس هر یک از مقاطع تحصیلی در منطقه دو بودند؛ به این صورت که از مقاطع مختلف ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم، ۱۲ مدرسه (۴ مدرسه دخترانه و پسرانه ابتدایی، ۴ مدرسه دخترانه و پسرانه متوسطه اول و ۴ مدرسه دخترانه و پسرانه متوسطه دوم) به تصادف انتخاب شد. سپس، پرسشنامه در بین معلمان دارای فرزند مدارس مربوطه توزیع شد. از جمع آوری پرسشنامه ها، اطلاعات مربوط به شرکت کنندگانی که به دلیل عدم پاسخ صحیح و یا تکمیل ناقص و بررسی نبودند از تحلیل خارج شد و در نهایت ۳۴۳ پرسشنامه صحیح برای بررسی فرضیه ها تجزیه و تحلیل شد.

در تدارک آمادگی جهت اجرای پژوهش، متون علمی و منابع مربوط به متغیرهای پژوهش مورد مطالعه قرار گرفت. در مرحله بعد جهت جمع آوری داده ها و نمونه گیری، به مدت دو هفته در فصل بهار ۱۳۹۷ به صورت میدانی بررسی های لازم انجام شد. برای جمع آوری داده ها ابتدا با کسب مجوز لازم از آموزش و پرورش منطقه دو شهر تهران، با مراجعه به مدارس مربوطه، مجوز دسترسی به گروه نمونه و انجام پژوهش اخذ گردید. نحوه همکاری با محقق، با توجه به مجوز کسب شده از سوی آموزش و پرورش منطقه دو شهر تهران، از سوی مدیریت محترم مدارس و در برخی موارد معاونین انجام می شد. از دفتر مدرسه، برنامه کلاسی والدین تهیه شد و در زمان تعیین شده از طرف مدرسه به کلاس ها مراجعه و

از والدین درخواست گردید در صورت تمایل پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. از والدین خواسته شد که جملات هر پرسشنامه را به دقت بر پایه احساسات و افکار خویش پاسخ دهند. تکمیل پرسشنامه‌ها بین ۱۵ الی ۲۰ دقیقه زمان نیاز داشت. برای تکمیل پرسشنامه‌ها محدودیت زمانی اعمال نشد. در صورت مایل نبودن فردی برای شرکت در پژوهش، از لیست سایر والدین، به تصادف نفر دیگری انتخاب شده و جایگزین وی می‌شد. جهت رعایت اصول اخلاقی پژوهش، از کلیه افراد مورد پژوهش برای شرکت در مطالعه، رضایت آگاهانه اخذ گردید و به آزمودنی‌ها این اطمینان داده شد که نتایج به طور محرمانه نگهداری خواهند شد. سپس اهداف پژوهش برای شرکت‌کنندگان در حد مورد نیاز توضیح داده شد و در نهایت در بین کسانی که به طور داوطلبانه مایل به شرکت در پژوهش بودند، پرسشنامه‌ها توزیع شد. در ضمن، کدهای ۲۶ گانه کمیته اخلاق در پژوهش کشوری رعایت گردید و شرکت‌کنندگان این آزادی را داشتند که هر موقع تمایل داشتند از پژوهش خارج شوند. پرسشنامه‌های پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته میزان استفاده از اینترنت و پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده اپشتین، بالدوین و بیشاب (۱۵) به مدت دو هفته در فصل بهار سال ۱۳۹۷ در بین نمونه آماری پژوهش توزیع شد.

پرسشنامه حضور و فعالیت در فضای مجازی: برای سنجش حضور و فعالیت والدین در فضای مجازی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. در این پرسشنامه ۶ سؤال به شرح زیر استفاده شد: (۱) آیا از فضای مجازی استفاده می‌کنید؟ (۲) چند ساعت در روز (۲۴ ساعت) از فضای مجازی استفاده می‌کنید؟ (۳) آیا از فضای مجازی جهت دریافت اطلاعات و آگاهی از آخرین اخبار استفاده می‌کنید؟ (۴) آیا از فضای مجازی جهت انجام امور بانکی و اداری استفاده می‌کنید؟ (۵) آیا از فضای مجازی جهت سرگرمی و بازی های اینترنتی استفاده می‌کنید؟ (۶) آیا از فضای مجازی جهت دانلود و تماشای فیلم و موسیقی استفاده می‌کنید؟. روایی محتوایی این پرسشنامه محقق ساخته توسط استاد راهنما مورد تأیید قرار گرفت. به منظور بررسی پایایی، همسانی درونی آیتم‌های این پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد.

پرسشنامه انجام نقش‌های خانوادگی: جهت سنجش انجام نقش‌های خانوادگی از زیرمقیاس نقش خانوادگی پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده اپشتین، بالدوین و بیشاب (۱۵) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۶۰ گویه است و برای سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس نظریه مک مستر، تدوین شده است. این ابزار در سال ۱۹۸۳ توسط اپشتین، بالدوین و بیشاب باهدف توصیف ویژگی‌های سازمانی و ساختاری خانواده تهیه گردیده است و توانایی خانواده را در سازش با خود، وظایف خانوادگی و با یک مقیاس خود گزارش دهی، مورد سنجش قرار می‌دهد. که به صورت یک طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای (اصلاً، کم، متوسط، زیاد، کاملاً) تنظیم شده است. پرسش‌نامه حاضر دارای هفت خرده مقیاس می‌باشد که عبارت‌اند از ارتباط، آمیزش عاطفی، ایفای نقش، عملکرد کلی، حل مشکل، همراهی عاطفی و کنترل رفتار که از جمع نمرات خرده مقیاس‌های هفت‌گانه، نمره کل FAD حاصل می‌شود. اعتبار و روایی ابزار سنجش عملکرد خانواده پس از تهیه توسط اپشتین و همکارانش، در سال ۱۹۸۳ بر روی یک نمونه ۵۰۳ نفری اجرا شد. دامنه ضریب آلفای مجموعه‌ها بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ نشان‌دهنده همسانی درونی بالای آن است (۱۵). در ایران یوسفی (۱۶) ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس را مورد بررسی قرار داد و ضرایب پایایی همسانی درونی از جمله آلفای کرونباخ و تصنیف برای ۶۰ ماده و هفت عامل رضایت بخش بودند. همچنین ضرایب روایی همگرا و واگرا شیوه سنجش خانوادگی مک مستر با پرسشنامه الگوهای ارتباطی، پرسشنامه کانون مهار خرده مقیاس‌های واکنش عاطفی و امتزاج با دیگران به ترتیب ۰/۴۶، ۰/۳۶، ۰/۴۱- و ۰/۴۳- به دست آمده است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. از آمار توصیفی جهت گزارش شاخص مرکزی و پراکندگی (میانگین و انحراف استاندارد) متغیرهای پژوهش و از آمار استنباطی (آزمون تحلیل رگرسیون دو متغیره) برای بررسی و تحلیل فرضیه‌های پژوهش استفاده گردید. لازم به یادآوری است داده‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه‌های پژوهش به وسیله برنامه آماری SPSS.v21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها:

جدول ۱ اطلاعات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان مورد مطالعه در این پژوهش را نشان می‌دهند. بر این اساس، ۶۶/۵ درصد والدین زن و ۳۰ درصد دیگر مرد می‌باشند. بنابراین، جنسیت اکثر والدین شرکت‌کننده در پژوهش حاضر، زن بود. همچنین، جنسیت ۳/۵ درصد در پرسشنامه مشخص نشده بود. میانگین (انحراف استاندارد) سن شرکت‌کنندگان ۳۹/۹۹ (۵/۴۱) به دست آمد. بر این اساس، بیش‌تر افراد مورد پژوهش معادل ۵۰/۷ درصد، ۳۶-۴۲ سال سن دارند. به همین ترتیب، ۲/۱ درصد نیز به این گزینه پاسخ نداده بودند. طبق اطلاعات مندرج در جدول ۱، مدرک تحصیلی اکثر والدین معادل ۷۴/۶ درصد (۲۵۶ نفر) کارشناسی بود. علاوه بر این، تحصیلات ۱۴/۹ درصد (۵۱ نفر) کارشناسی ارشد و ۸/۷ درصد (۳۰ نفر) کاردانی گزارش شده بود. بنابراین، تحصیلات اکثر والدین شرکت‌کننده در این پژوهش، در سطح کارشناسی است. همچنین، اکثر والدین بین ۱۱ تا ۲۰ سال سابقه فعالیت داشتند. میانگین (انحراف استاندارد) سابقه کاری والدین مورد مطالعه ۱۷/۷۸ (۵/۷۴) بود.

جدول ۱: فراوانی و درصد فراوانی اطلاعات جمعیت‌شناختی

Table 1. Frequency and frequency percent of demographic information

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت		
مرد	۱۰۳	۰/۳۰
زن	۲۲۸	۶۶/۵
نامشخص	۱۲	۳/۵
جمع کل	۳۴۳	۱۰۰
دامنه سنی		
۲۸ تا ۳۵ سال	۷۲	۲۱
۳۶-۴۲ سال	۱۷۴	۵۰/۷
۴۳-۵۰ سال	۷۸	۲۲/۷
۵۱ سال و بالاتر	۱۲	۳/۵
نامشخص	۷	۲/۱
مدرک تحصیلی		
کاردانی	۳۰	۸/۷
کارشناسی	۲۵۶	۷۴/۶

کارشناسی	۵۱	۱۴/۹
ارشد		
نامشخص	۶	۱/۷
سابقه		
۱ تا ۱۰ سال	۳۹	۱۱/۴
۱۱ تا ۲۰ سال	۲۰۱	۵۸/۳
۲۱ سال و بالاتر	۹۴	۲۷/۷
نامشخص	۹	۲/۶

اطلاعات مندرج در جدول ۲، میانگین، انحراف استاندارد، کمترین و بیشترین نمره شرکت‌کنندگان پژوهش را در متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر، میانگین (انحراف استاندارد) نمره کلی عملکرد خانواده $153/86 \pm$ ۱۹/۱۰ به دست آمد. علاوه بر این، میانگین (انحراف استاندارد) متغیر فعالیت و حضور در فضای مجازی $153/86 \pm$ ۱۹/۱۰ ساعت گزارش شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد معلمان متأهل در متغیرهای پژوهش

Table 2. Mean and standard of married teachers in research variables

متغیر	کمترین	بیشترین	میانگین (انحراف استاندارد)
حل مسئله	۶	۲۴	$4/25 \pm 14/45$
روابط	۸	۲۸	$4/41 \pm 18/15$
نقش‌ها	۱۶	۳۶	$4/41 \pm 26/55$
پاسخگویی اثربخش	۱۳	۲۷	$2/77 \pm 20/20$
درگیری اثربخش	۶	۳۲	$5/68 \pm 17/07$
کنترل رفتاری	۱۰	۴۰	$6/95 \pm 24/97$
کارکرد کلی	۱۶	۵۱	$6/59 \pm 32/48$
نمره کلی عملکرد خانوادگی	۱۰۰	۲۱۸	$19/10 \pm 153/86$
فعالیت و حضور در فضای مجازی	۶	۳۰	$4/56 \pm 19/98$

در این بخش با استفاده از آزمون‌های تحلیل رگرسیون دو متغیری، میزان تأثیر فعالیت و حضور در فضای مجازی (متغیرهای پیش‌بین) بر عملکرد خانواده (متغیر ملاک) در بین والدین آزمون می‌شود، لذا آزمون فرضیه کلی به صورت زیر خواهد بود. آزمون‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد ($\alpha = 0/05$) انجام خواهند پذیرفت و با توجه به مقداری که برای

(مقدار احتمال). Sig. ، به دست می‌آید، تصمیم‌گیری می‌شود که فرضیه صفر (H_0) رد یا پذیرفته شود. چنانچه $Sig < . 0/05$ شود، می‌توان ادعا نمود که داده‌ها قویاً فرضیه صفر را رد نموده و فرضیه پژوهش را تأیید می‌نمایند و این به معنای وجود همبستگی بین متغیرها است. برای اطمینان از نرمال بودن داده‌ها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. در پژوهش حاضر، با توجه به اینکه سطح معناداری متغیرهای عملکرد خانوادگی (و زیرمقیاس‌های آن) و فعالیت و حضور در فضای مجازی در آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بالاتر از $0/05$ است، می‌توان گفت که داده‌ها توزیعشان نرمال است ($P > 0/05$).

علاوه بر نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش، یکی دیگر از پیش‌فرض‌های تحلیل رگرسیون، خطی بودن رابطه متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک است. طبق جدول فوق، از آنجا که مقدار احتمال (Sig.) خطی بودن رابطه متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی با متغیرهای ملاک حل مسئله، درگیری اثربخش، کنترل رفتاری، کارکرد کلی و نمره کلی عملکرد خانوادگی، پایین از مقدار آلفای تعیین شده ($\alpha = 0/05$) است، می‌توان ادعا کرد رابطه این متغیر پیش‌بین با متغیرهای ملاک خطی است. در مقابل، سطح معناداری برای مقدار F نشان داد بین متغیرهای روابط، نقش‌ها و پاسخگویی اثربخش با فعالیت و حضور در فضای مجازی رابطه معناداری وجود ندارد ($P > 0/05$). بنابراین با رعایت پیش‌فرض‌های آزمون-های پارامتری تحلیل رگرسیون دو متغیری، استفاده از این آزمون‌ها جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش بلامانع است. جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر مهارت حل مسئله والدین، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری از آزمون رگرسیون دو متغیری استفاده شد (جدول ۳). نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در جدول ۳ نشان می‌دهد ضریب همبستگی برابر $R = 0/179$ و ضریب تعیین برابر با $R^2 = 0/032$ است. با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت ۳ درصد از تغییرات متغیر ملاک حل مسئله والدین، به وسیله متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. در نتیجه، حضور و فعالیت بر فضای مجازی بر مهارت حل مسئله والدین تأثیر منفی دارد.

جدول ۳: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر متغیر پیش‌بین بر مهارت حل مسئله

Table 3. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on problem solving skills

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین
				-	۲۲/۷۴۹	(ثابت)
						حضور و فعالیت
۰/۰۰۰	۱۱/۲۴	۰/۰۳۲	۰/۱۷۹	-۰/۱۷۹	-۰/۱۹۱	در فضای مجازی

جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر روابط خانوادگی والدین از آزمون تحلیل رگرسیون دو متغیری استفاده شده است (جدول ۴). نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در جدول ۴ نشان می‌دهد سطح

معناداری محاسبه شده برای مقدار F بالاتر از مقدار آلفا به دست آمده است که بیانگر آن است حضور و فعالیت در فضای مجازی بر روابط خانوادگی والدین شرکت کننده در پژوهش حاضر تأثیر معناداری ندارد.

جدول ۴: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر روابط خانوادگی

Table 4. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on family communication

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین
				-	۱۸/۰۵۲	(ثابت)
						حضور و فعالیت در فضای مجازی
۰/۰۵۷	۳/۶۵	۰/۰۱۱	۰/۱۰۳	۰/۱۰۳	۰/۱۰۶	

جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر نقش‌های خانوادگی والدین، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری از آزمون رگرسیون دو متغیری استفاده شد (جدول ۵). بر اساس نتایج جدول ۵ ضریب همبستگی برابر $R=0/288$ و ضریب تعیین برابر $R^2=0/083$ محاسبه شد. با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت ۸ درصد از تغییرات متغیر ملاک نقش‌های خانوادگی والدین، به وسیله متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. در نتیجه، حضور و فعالیت بر فضای مجازی بر نقش‌های خانوادگی والدین تأثیر منفی دارد.

جدول ۵: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر نقش‌های خانوادگی

Table 5. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on family roles

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین
				-	۳۲/۱۲	(ثابت)
						حضور و فعالیت در فضای مجازی
۰/۰۰۰	۳۰/۹۴	۰/۰۸۳	۰/۲۸۸	-۰/۲۸۸	-۰/۲۷۹	

علاوه بر این، تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر پاسخگویی اثربخش والدین، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری از آزمون رگرسیون دو متغیری استفاده شد (جدول ۶). نتایج حاصل از

تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد سطح معناداری محاسبه شده برای مقدار F بالاتر از مقدار آلفا به دست آمده است که بیانگر آن است حضور و فعالیت در فضای مجازی بر پاسخگویی اثربخش والدین شرکت‌کننده در پژوهش حاضر تأثیر معناداری ندارد.

جدول ۶: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر پاسخگویی اثربخش

Table 6. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on effective responsiveness

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین (ثابت)
					۱۹/۶۷۱	حضور و فعالیت
۰/۷۳۴	۰/۰۴۴	۰/۰۰۰	۰/۰۱۱	۰/۰۱۱	۰/۰۱۲	در فضای مجازی

تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر درگیری اثربخش والدین، با توجه به برآورده شدن پیش‌فرض‌های آزمون پارامتری از آزمون رگرسیون دو متغیری استفاده شد (جدول ۷). بر اساس نتایج به دست آمده، ضریب همبستگی برابر $R=0/204$ و ضریب تعیین برابر $R^2=0/042$ محاسبه شد. با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت ۴ درصد از تغییرات متغیر ملاک درگیری اثربخش والدین، به وسیله متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. این یافته مبین آن است حضور و فعالیت در فضای مجازی بر درگیری اثربخش والدین تأثیر منفی دارد.

جدول ۷: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر درگیری اثربخش

Table 7. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on effective involvement

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین (ثابت)
					۲۲/۷۷۶	حضور و فعالیت
۰/۰۰۰	۱۴/۷۹	۰/۰۴۲	۰/۲۰۴	-۰/۲۰۴	-۰/۱۶۴	در فضای مجازی

جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کنترل رفتاری والدین از آزمون تحلیل رگرسیون دو متغیری استفاده شده است (جدول ۸). بر اساس نتایج به دست آمده، ضریب همبستگی برابر $R=0/185$ و ضریب تعیین برابر $R^2=0/34$ محاسبه شد.

جدول ۸: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کنترل رفتاری

Table 8. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on behavioral control

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین (ثابت)
				-	۲۲/۰۰۸	حضور و فعالیت در فضای مجازی
۰/۰۰۰	۱۲/۰۴۷	۰/۰۳۴	۰/۱۸۵	۰/۱۸۵	۰/۱۲۱	

با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت ۳ درصد از تغییرات متغیر ملاک کنترل رفتاری والدین، به وسیله متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کنترل رفتاری والدین تأثیر منفی دارد. جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کارکرد کلی والدین از آزمون تحلیل رگرسیون دو متغیری استفاده شده است (جدول ۹). بر اساس نتایج جدول ۹، ضریب همبستگی برابر $R=0/199$ و ضریب تعیین برابر $R^2=0/40$ محاسبه شد. با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت ۴ درصد از تغییرات متغیر ملاک کارکرد کلی والدین، به وسیله متغیر پیش‌بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. بر اساس این یافته می‌توان اظهار داشت حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کارکرد کلی والدین تأثیر منفی دارد.

جدول ۹: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر کارکرد کلی

Table 9. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on general performance

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین (ثابت)
				-	۲۴/۴۵۹	حضور و فعالیت در فضای مجازی
۰/۰۰۰	۱۴/۱۰	۰/۰۴۰	۰/۱۹۹	-۰/۱۹۹	-۰/۱۳۸	

جهت بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر عملکرد خانوادگی والدین از آزمون تحلیل رگرسیون دو متغیری استفاده شده است (جدول ۱۰). بر اساس نتایج به دست آمده، ضریب همبستگی برابر $R=0/215$ و ضریب تعیین برابر $R^2=0/046$ محاسبه شد. با توجه به ضریب تعیین می‌توان گفت حدود ۴/۵ درصد از تغییرات متغیر ملاک عملکرد خانوادگی والدین، به وسیله متغیر پیش بین حضور و فعالیت در فضای مجازی تبیین می‌شود. بر اساس نتیجه به دست آمده می‌توان گفت حضور و فعالیت والدین در فضای مجازی بر عملکرد خانوادگی تأثیر منفی دارد.

جدول ۱۰: آزمون رگرسیون دو متغیری برای بررسی تأثیر حضور و فعالیت در فضای مجازی بر عملکرد خانوادگی

Table 10. Bivariate regression test to investigate the effect of predictive variables on family performance

Sig.	F	R ²	R	β	B	متغیر پیش‌بین
				-	۱۷۱/۸۹۲	(ثابت)
						حضور و فعالیت
۰/۰۰۰	۱۶/۵۷	۰/۰۴۶	۰/۲۱۵	-۰/۲۱۵	-۰/۹۰۲	در فضای مجازی

بحث و نتیجه‌گیری:

طبق نتایج به دست آمده، حضور و فعالیت والدین در فضای مجازی، تأثیر منفی و معناداری بر عملکرد خانوادگی دارد. این یافته، به صورت غیرمستقیم با برخی از مطالعات انجام شده در ادبیات پژوهشی همچون مطالعه الزهرانی (۱۷)، بوناری و فان (۱۸)، وو و همکاران (۱۹)، لوئیس و همکاران (۲۰)، هاج و همکاران (۲۱) همسو و همخوان است. در گذشته، نهاد خانواده تنها کارگزار جامعه‌پذیری افراد محسوب می‌شد، اما با رشد فناوری، شاهد پیدایش رقبات جدید در کنار خانواده، نظیر رسانه‌های ارتباط جمعی و فناوری‌های ارتباطی نوین از جمله اینترنت و ماهواره هستیم که در امر جامعه‌پذیر کردن افراد سهیم‌اند. این وسایل به تدریج فضای روانی و محیطی گفتگو را خدشه دار کرده و اعضای خانواده را به جای همگرایی، به واگرایی سوق می‌دهند. وقتی فردی به اینترنت و ماهواره وابسته شد، فرصت تعامل با دیگران را از دست می‌دهد و زمینه برای بروز عوارض و آسیب‌های خانوادگی و اجتماعی مهیا می‌شود (۲۲). عدم برقراری ارتباط مناسب بین اعضای خانواده باعث ایجاد فاصله بین آنها می‌شود و فضای اینترنت یکی از بهترین گزینه‌ها برای جایگزینی این کمبود می‌تواند باشد و در این حالت افراد دنیای مجازی را بر فراز و نشیب‌های دنیای واقعی ترجیح می‌دهند. اعتیاد به اینترنت به دلیل تأثیر ناسالمی که بر روابط خانوادگی و آداب معاشرت بین افراد خانواده به خصوص زنان می‌گذارد، خطرناک است و زنان برای غلبه بر فشارها و تنش‌های زندگی زناشویی و همچنین، دزدگی زناشویی خود به اینترنت و شبکه‌های اجتماعی گرایش پیدا می‌کنند (۱۷).

امروزه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی جای تلویزیون را گرفته‌اند و اگر در گذشته از طریق نظارت‌ها تلاش می‌شد برنامه‌های تلویزیونی آسیب کمتری داشته باشند، امروزه این کنترل بر شبکه‌های اجتماعی نامقدور است. گستردگی فضای

مجازی امکان کنترل دقت و صحت آنها و اعتبار سنجی داده‌های آنها را دشوار کرده و حجمی از اطلاعات را بصورت گزینشی و هدفمند با میان‌داری موتورهای جستجو و شبکه‌های اجتماعی در اختیار کاربر قرار می‌دهد که نتیجه آن تأثیرگذاری بر انتخاب‌های او به صورت ناخواسته خواهد بود (۲۳). یکی از مهم‌ترین تأثیرهای منفی فضای مجازی بر افراد، از راه محتوای نامناسبی است که به راحتی در اختیار همه افراد قرار دارد و می‌تواند امنیت اخلاقی خانواده‌ها را به خطر اندازد. بر این اساس، اینترنت همانگونه که امکانات جدیدی در اختیار افراد قرار داده، مخاطرات جدیدی نیز به وجود آورده است. در اینترنت مشکلات و مسائل اخلاقی جدیدی ایجاد شده که پیش از این وجود نداشته و نیازمند رسیدگی است. دسترسی آسان به محتوای هرزه‌نگارانه را از این نوع می‌توان دانست. این جهان مجازی مبتنی بر ارزش‌های نظام لیبرالیستی است و فرهنگ برساخته پسامدرن غربی را ترویج می‌کند. به همین دلیل، نمی‌توان منکر شد که زشتی‌زدایی، تغییر الگوها و ارزش‌ها و دامن زدن به مصرف‌گرایی از ویژگی‌های برنامه‌های رسانه‌ای است (۲۴).

در کنار تأثیر مثبتی که شبکه‌های اجتماعی بر کاهش دادن فاصله‌ها و رشد اطلاع‌رسانی داشته‌اند، از سوی دیگر مشاهده می‌شود که موجب کاهش ارتباط رو در رو و فیزیکی انسان‌ها نیز شده‌اند. مطالعات حاکی از آن است که کاربران شبکه‌های اجتماعی کمتر به دیدار دوستان و بستگان خود می‌روند و به جای آن به صورت برخط و یا با گذاشتن پیام با آنها ارتباط برقرار می‌کنند، کمتر با اعضای خانواده خود صحبت می‌کنند و همچنین هنگامی که در کنار اعضای خانواده خود هستند کارها و فعالیت‌های شخصی خود را در شبکه‌های اجتماعی پیگیری می‌کنند. به این ترتیب شبکه‌های اجتماعی تغییرات بنیادین در سبک زندگی و فرهنگ جوامع مختلف ایجاد می‌کنند و توانسته‌اند بر الگوی روابط خانوادگی افراد تأثیر بگذارند (۲۵).

گسترش فضای مجازی در حوزه رابطه فرزندان و والدین نیز تغییراتی بوجود آورده است که از جمله آن به کاهش نقش خانواده به عنوان مرجع، کاهش ارتباط والدین با فرزند، شکاف نسلی به دلیل رشد تکنولوژی، از بین رفتن حریم بین فرزندان و والدین و ایستادن در برابر یکی از والدین یا هر دو را می‌توان نام برد (۲۶). در بحث ازدواج‌ها نیز مسائلی چون ناپایداری ازدواج‌ها، تغییر الگوی همسرگزینی، نداشتن مهارت‌هایی برای ازدواج ناتوانی والدین برای آموزش به فرزندان، افزایش روابط دختر و پسر در زمان نامزدی بدون عقد، تمایل به دریافت مهریه‌های سنگین، بالا رفتن سن ازدواج و افزایش تنوع‌طلبی جنسی مردان و ... را می‌توان اشاره کرد. تغییراتی که در حوزه دینی در جامعه رخ داده، کاهش آموزه‌های دینی در خانواده، دوری خانواده از شریعت، کم‌رنگ‌شدن حریم‌های دینی در روابط خانوادگی است (۲۷).

تغییرات تکنولوژیکی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده است. یکی از چالش‌های فرا روی فرهنگ‌ها برخورد با این پدیده است. چون اساساً ورود اینترنت همراه با ارزش‌های غربی، چالش‌های جدیدی را در کشورهای دیگر به وجود آورده است. از آنجایی که برخی از عناصر موجود در این پدیده مغایر با فرهنگ خودی (ارزش‌های اسلامی - ایرانی) است، پس می‌توان گفت اینترنت می‌تواند آسیب‌های زیادی را به همراه داشته باشد. مثلاً ورود اینترنت در حوزه خانواده موجب تغییر نظام ارزشی در خانواده‌ها می‌شود. در یک مطالعه تجربی نشان داده شد که استفاده جوانان از اینترنت موجب کاهش ارزش‌های خانواده شده است (۲۸). فرزندان در مقایسه با والدین با وجود اینکه در یک فضای فرهنگی زندگی می‌کنند اطلاعات، گرایش‌ها و رفتارهای متفاوتی دارند، عوامل متعددی بر این پدیده تأثیرگذارند و این شکاف را روز به روز بیشتر می‌کنند. سرعت تحولات و بسط ارتباطات با جهان توسعه‌یافته، توجه بیشتر

جوانان به برنامه‌های جهانی‌شدن فرهنگ، رسانه‌ها، گسترش روزافزون انجمن‌ها و کانون‌هایی غیر از کانون خانواده برای پیوستن و تعلق یافتن جوانان به آن‌ها و غیره از آن جمله است (۲۹).

نتایج این پژوهش نشان داد حضور و فعالیت در فضای بر عملکرد خانوادگی والدین تأثیر منفی معناداری دارد. در این معنا، استفاده مشکل‌زا از فضای مجازی نقش مهم و کلیدی در عملکرد خانوادگی والدین ایفا می‌کند. با توجه به نتایج به دست آمده ضروری است که با توسعه آموزش‌های لازم به منظور افزایش سواد اطلاعاتی و تحقق استفاده مفید از فضای مجازی در بین والدین، زمینه عملکرد سالم خانوادگی و در نتیجه، توسعه و بهبود نظام آموزش و پرورش، بیش از پیش فراهم آید. بر این اساس، نهادها و سازمان‌های مرتبط و مسئول، باید برنامه‌ریزی‌های لازم را برای والدین در زمینه مورد نظر انجام دهند.

پیشنهاد می‌شود برنامه آموزشی فرصت‌ها و تهدیدهای فضای مجازی، به عنوان بخش اصلی برنامه سواد رسانه‌ای برای والدین پذیرفته شود و از افراد دارای صلاحیت حرفه‌ای برای اجرای برنامه یادشده بهره گرفته شود؛ زیرا فرهنگ‌سازی در زمینه استفاده مناسب از فضای مجازی می‌تواند عملکرد فردی و خانوادگی والدین و به دنبال آن عملکرد شغلی آن‌ها را ارتقا دهد. عدم درک جامع و شناخت کامل شبکه‌های مجازی در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران، آسیب‌های جدی را به بدنه جامعه وارد کرده است؛ بنابراین، آشنایی والدین و دانش‌آموزان با فرصت‌ها و تهدیدهای فضای مجازی لازم و ضروری به نظر می‌رسد. تهیه و تدارک درسی تحت عنوان سواد رسانه‌ای در سبک کتاب‌های درسی دانش‌آموزان می‌تواند گامی مهم در جهت آگاهی دانش‌آموزان برای استفاده مناسب از فضای مجازی باشد. با تعمیم نتایج این مطالعه به سایر اقشار جامعه، به نظر می‌رسد فعال نمودن انجمن‌های اولیا و مربیان در زمینه آگاهی بخشی درباره آسیب‌های اجتماعی اینترنت‌محور می‌تواند تأثیر بسزایی بر کاربران فضای مجازی داشته باشد. در همین راستا، استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های سازمان‌های مردم‌نهاد، تشکل‌های دانش‌آموزی، کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان و سایر سازمان‌های مرتبط برای ارتقای سواد رسانه‌ای می‌تواند راهگشا باشد.

محدودیت‌های پژوهش

از محدودیت‌های پژوهش حاضر، ملاحظات مربوط به روایی بیرونی است؛ چراکه جامعه آماری این پژوهش گروه خاصی از جامعه معلمین بودند؛ لذا امکان تعمیم نتایج به کل جامعه آماری با توجه به حجم کم افراد مورد مطالعه با محدودیت مواجه است. افزون بر این، جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش بر اساس مقیاس خودگزارش‌دهی بود، بنابراین محدودیت دیگر این پژوهش مربوط به ابزار اندازه‌گیری می‌باشد؛ زیرا این گزارش‌ها به دلیل دفاع‌های ناخودآگاه و تعصب در پاسخدهی مستعد تحریف هستند.

تضاد منافع

نویسندگان تضاد منافع نداشتند.

ملاحظات اخلاقی

جهت رعایت اصول اخلاقی پژوهش، از کلیه افراد مورد پژوهش برای شرکت در مطالعه، رضایت آگاهانه اخذ گردید و به شرکت‌کنندگان این اطمینان داده شد که نتایج به طور محرمانه نگهداری خواهند شد. سپس اهداف پژوهش برای

شرکت‌کنندگان در حدّ مورد نیاز توضیح داده شد و در نهایت در بین کسانی که به طور داوطلبانه مایل به شرکت در پژوهش بودند، پرسشنامه‌ها توزیع شد.

کاربرد پژوهش

به توجه به گسترش استفاده از فضای مجازی، معلمان نیز از این مسئله مستثنی نیستند و یافته‌های پژوهش حاضر از دیدگاه آسیب‌شناسی می‌تواند اطلاعات مفیدی را در اختیار معلمان قرار دهد.

References

1. Stankovska G, Angelkovska S, Grncarovska SP. Social Networks Use, Loneliness and Academic Performance among University Students. Bulgarian Comparative Education Society. 2016.
2. Cardak M. Psychological well-being and Internet addiction among university students. Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET. 2013;12(3):134-41.
3. Bagchi KK, Udo GJ, Kirs PJ, Choden K. Internet use and human values: Analyses of developing and developed countries. Computers in Human Behavior. 2015;50:76-90.
4. Kiany T, Fallahi Khoshknab M, Dalvandi A, Hosaini M, Nourozi K. Internet addiction and its related factors among nursing students in Tehran University of Medical Sciences in 2013. 2 Journal of Nursing Education. 2014;2(4):50-62.
5. Cao J, Fu Q, Li Q, Guo D. Discovering hidden suspicious accounts in online social networks. Information Sciences. 2017;394:123-40.
6. Wilson K, Fornasier S, White KM. Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. Cyberpsychology, behavior, and social networking. 2010;13(2):173-7.
7. Turel O, Serenko A. The benefits and dangers of enjoyment with social networking websites. European Journal of Information Systems. 2012;21(5):512-28.
8. Choi SB, Lim MS. Effects of social and technology overload on psychological well-being in young South Korean adults: The mediatory role of social network service addiction. Computers in Human Behavior. 2016;61:245-54.
9. Kuss DJ, Griffiths MD. Online social networking and addiction—a review of the psychological literature. International journal of environmental research and public health. 2011;8(9):3528-52.
10. Lee JK, Choi J, Kim C, Kim Y. Social media, network heterogeneity, and opinion polarization. Journal of communication. 2014;64(4):702-22.
11. Doğan U, Kaya S. Mediation effects of Internet addiction on shame and social networking. Universal Journal of Educational Research. 2016;4(5):1037-42.
12. Nazari H, Taheri Z, Bakhtiar K, Hosseinabadi R. A Survey of lifestyle influenced by Cyberspace and its impact on mental health (Case Study University of Medical Sciences in 2015). scientific magazine yafte. 2017;19(4):76-87.

13. Coyne SM, Padilla-Walker LM, Fraser AM, Fellows K, Day RD. "Media time=family time" positive media use in families with adolescents. *Journal of Adolescent Research*. 2014;29(5):663-88.
14. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*. 1970;30(3):607-10.
15. Epstein NB, Baldwin LM, Bishop DS. The McMaster family assessment device. *Journal of marital and family therapy*. 1983;9(2):171-80.
16. yousefi n. An Investigation of the Psychometric Properties of the McMaster Clinical Rating Scale (MCRS). *Quarterly of Educational Measurement*. 2012;2(7):91-120.
17. Alzhrany SSS. The impact of Internet usage on family functioning and psychological well-being in Saudi Arabia: Nottingham Trent University; 2018.
18. Bonnaire C, Phan O. Relationships between parental attitudes, family functioning and Internet gaming disorder in adolescents attending school. *Psychiatry Research*. 2017;255:104-10.
19. Wu CST, Wong HT, Yu KF, Fok KW, Yeung SM, Lam CH, et al. Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC pediatrics*. 2016;16(1):130.
20. Lewis AJ, Knight T, Germanov G, Benstead ML, Joseph CI, Poole L. The impact on family functioning of social media use by depressed adolescents: a qualitative analysis of the family options study. *Frontiers in psychiatry*. 2015;6:131.
21. Hodge CJ, Zabriskie RB, Fellingham G, Coyne S, Lundberg NR, Padilla-Walker LM, et al. The relationship between media in the home and family functioning in context of leisure. *Journal of Leisure Research*. 2012;44(3):285-307.
22. Ganji M, Niazi m, Malekpoor shahraki A. The Role of New Communication Technologies (Internet and Satellite) in the Province of CHahar Mahal and Bakhtiari Family Torn a Part. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran*. 2015;4(1):167-94.
23. Van der Bank C, van der Bank M. The impact of social media: advantages or disadvantages. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*. 2014;4(2).
24. Drahošová M, Balco P. The analysis of advantages and disadvantages of use of social media in European Union. *Procedia Computer Science*. 2017;109:1005-9.
25. Klee D, Covey C, Zhong L. Social media beliefs and usage among family medicine residents and practicing family physicians. *Fam Med*. 2015;47(3):222-6.
26. McDaniel BT, Coyne SM, Holmes EK. New mothers and media use: Associations between blogging, social networking, and maternal well-being. *Maternal and child health journal*. 2012;16(7):1509-17.
27. Divecha Z, Divney A, Ickovics J, Kershaw T. Tweeting About Testing: Do Low-Income, Parenting Adolescents And Young Adults Use New Media Technologies To Communicate About Sexual Health? *Perspectives on sexual and reproductive health*. 2012;44(3):176-83.

28. Hu Y, Scott J. Family and gender values in China: Generational, geographic, and gender differences. *Journal of Family Issues*. 2016;37(9):1267-93.
29. Yardi S, Bruckman A, editors. Social and technical challenges in parenting teens' social media use. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*; 2011: ACM.

ابزارهای گردآوری اطلاعات

الف) پرسشنامه حضور و فعالیت در فضای مجازی (محقق ساخته)

۱- آیا از فضای مجازی استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به ندرت گاهی اوقات اغلب همیشه

۲- چند ساعت در روز (۲۴ ساعت) از فضای مجازی استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به یک ساعت و کمتر یک تا پنج ساعت پنج تا ده ساعت ده ساعت و بیشتر

۳- آیا از فضای مجازی جهت دریافت اطلاعات و آگاهی از آخرین اخبار استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به ندرت گاهی اوقات اغلب همیشه

۴- آیا از فضای مجازی جهت انجام امور بانکی و اداری استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به ندرت گاهی اوقات اغلب همیشه

۵- آیا از فضای مجازی جهت سرگرمی و بازی های اینترنتی استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به ندرت گاهی اوقات اغلب همیشه

۶- آیا از فضای مجازی جهت دانلود و تماشای فیلم و موسیقی استفاده می‌کنید؟

اصلاً؟ به ندرت گاهی اوقات اغلب همیشه

پرسشنامه عملکرد خانواده اپشتین، بالدوین و بیشاب (۱۹۸۳)

۱) برنامه ریزی فعالیت های خانوادگی ما دشوار است ، چون ما یکدیگر را به درستی درک نمی کنیم.

۲) ما اکثراً مشکلات روزمره خانواده را حل می کنیم .

۳) وقتی یکی از اعضای خانواده ما ناراحت باشد ، بقیه علت آن را می دانند .

۴) وقتی در خانواده ما از کسی کاری خواسته می شود، باید پیگیر بود تا به انجام برسد .

۵) اگر کسی در خانواده ما دچار مشکل شود، سایرین هم درگیر حل آن می شوند .

۶) ما در هنگام بحران می توانیم روی حمایت بقیه اعضای خانواده حساب کنیم .

۷) هرگاه یک وضعیت اضطراری پیش می آید ، نمی دانیم چه بکنیم .

۸) گاهی خانه از چیزهای مورد نیاز ما خالی می شود .

۹) ما از ابراز محبت به یکدیگر اکراه داریم .

۱۰) ما خواستار آن هستیم که اعضا به وظایف خانوادگی خود عمل کنند .

۱۱) ما نمی توانیم با یکدیگر درباره احساس غم و غصه خود صحبت کنیم .

۱۲) معمولاً به تصمیمات خود برای حل مشکلات عمل می کنیم .

۱۳) علاقه سایر اعضای خانواده وقتی به ما جلب می شود که موضوع برای خودشان هم مهم باشد .

۱۴) از گفته های اعضای خانواده نمی توانیم به احساس آن ها چی ببریم .

۱۵) در خانواده ما وظایف خانوادگی به تساوی تقسیم نمی شود .

۱۶) افراد خانواده ما همان گونه که هستند ، مورد قبول یکدیگرند .

۱۷) در خانواده ما به اسانی می توان مقررات خانه را نقض کرد .

۱۸) در خانه ما ، حرف ها بدون کنایه و بی پرده گفته می شود .

۱۹) بعضی از اعضای خانواده ما خونسرد برخورد می کنند .

- ۲۰) ما می دانیم در صورت پیش آمدن شرایط اورژانس چه باید کرد .
- ۲۱) ما از تبادل نظر درباره ترس ها و نگرانی های خود پرهیز می کنیم .
- ۲۲) برای ما گفتگو درباره احساس های لطیف دشوار است .
- ۲۳) ما برای پرداخت هزینه هایمان در دسر داریم .
- ۲۴) معمولا ما بعد از سعی خانواده برای حل یک مشکل ، درباره موفقیت آمیز بودن یا نبودن آن گفتگو می کنیم .
- ۲۵) ما بیش از حد به فکر خود هستیم .
- ۲۶) ما می توانیم احساس های خود را به یکدیگر ابراز کنیم .
- ۲۷) ما درباره آداب دستشویی و توالت انتظار خاصی از یکدیگر نداریم .
- ۲۸) ما احساس محبت خود نسبت به یکدیگر را نشان نمی دهیم .
- ۲۹) اعضای خانواده ما مستقیم و بدون واسطه با یکدیگر صحبت می کنند .
- ۳۰) هر کدام از ما وظایف و مسؤولیت های خاصی بر عهده دارد .
- ۳۱) در خانواده ما احساس های ناخوشایند زیادی وجود دارد .
- ۳۲) ما برای زدن یا دست بلند کردن روی دیگران ، ضابطه داریم .
- ۳۳) ما فقط وقتی با یکدیگر همراه می شویم که منافی در بین باشد .
- ۳۴) برای کاوش در علائق شخصی اعضای خانواده ، کم وقت می گذاریم .
- ۳۵) غالبا منظور خود را به زبان نمی آوریم .
- ۳۶) ما احساس می کنیم سایر اعضای خانواده ما را همان گونه که هستیم ، قبول دارند .
- ۳۷) وقتی ما به یکدیگر علاقه نشان می دهیم که بتوانیم شخصا از آن بهره مند شویم .
- ۳۸) ما اکثر ناراحتی های عاطفی اعضای خانواده را رفع می کنیم .
- ۳۹) در خانواده ما مهر و عطوفت در درجه دوم اهمیت قرار دارد .
- ۴۰) ما در این باره که هرکسی چه کارهایی را در خانه انجام دهد ، گفتگو می کنیم .
- ۴۱) تصمیم گیری برای خانواده ما دشوار است .
- ۴۲) اعضای خانواده ما فقط وقتی به یکدیگر علاقه نشان می دهند که خودشان بتوانند از آن بهره مند شوند .
- ۴۳) ما با یکدیگر رو راست و بی پرده هستیم .
- ۴۴) ما به هیچ معیار و قاعده پابند نیستیم .
- ۴۵) در خانواده ما اگر از کسی کاری خواسته شود ، باید به او یادآوری کرد .
- ۴۶) ما می توانیم درباره طرز حل کردن مشکلات تصمیم گیری کنیم .
- ۴۷) اگر مقررات خانواده نقض شود ، نمی دانیم چه انتظاراتی باید داشت .
- ۴۸) در خانواده ما هر اتفاقی را می توان انتظار داشت .
- ۴۹) ما مهر و عطوفت خود را نشان می دهیم .
- ۵۰) ما با مشکلاتی که با احساس های اعضای خانواده بازی کن ، برخورد می کنیم .
- ۵۱) ما بایکدیگر خوب کنار نمی اییم .
- ۵۲) ما هنگام عصبانیت با یکدیگر صحبت نمی کنیم .
- ۵۳) ما به طور کلی از وظایف خانگی که بر عهده ما گذاشته می شود ، ناراضی هستیم .

- (۵۴) ما حتی با وجود حسن نیت، در زندگی یکدیگر خیلی دخالت می کنیم.
- (۵۵) اعضای خانواده ما برای مقابله با شرایط خطرناک، قواعد خاصی را رعایت می کنند.
- (۵۶) ما به یکدیگر اعتماد و اطمینان داریم.
- (۵۷) ما احساسات (غم، شادی، خشم و...) خود را در خانه راحت و آشکار بروز می دهیم.
- (۵۸) رفت و آمد در خانواده ما معقول و منطقی نیست.
- (۵۹) اگر از عمل یکی از اعضای خانواده خوشمان نیاید، به او می گوییم.
- (۶۰) ما به راه های گوناگون حل مشکل فکر می کنیم.